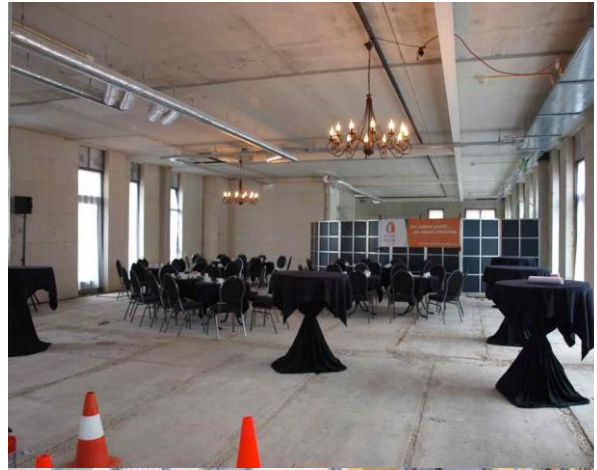

Laboratorium Diversiteit en Ruimte

De bijeenkomst over diversiteit en ruimte vond plaats op 27 juni 2012 in een bijzondere locatie: de casco plintruimte van De Bekke in Hardenberg. De Bekke maakt deel uit van een woonservicegebied midden in het centrum van Hardenberg. In deze nieuwe wijk wonen mensen met een zorg- of ondersteuningsvraag, maar ook 'gewone' ouderen of jongeren. Naast strakke flatgebouwen 'met een stedelijke uitstraling' staan koopwoningen die ontworpen zijn met een dorps karakter. Deelnemers van de bijeenkomst worden er rondgeleid door Cees Nabermann van Beter Wonen Vechtdal, die de wijk realiseert. Naast de aangepaste woningen voor dementerende ouderen, mensen met een niet-aangeboren hersenletsel of jongeren die begeleiding nodig hebben, is in de wijk veel ruimte gecreëerd voor zorg en welzijnsvoorzieningen. De Buurtkamer tegenover onze 'vergaderlocatie' is daar een goed voorbeeld van. De wandeling gaat via een binnentuin naar de oevers van de Vecht, waar kunstenaar Jeroen van Westen vertelt hoe hij met bewoners plannen gemaakt heeft voor de herinrichting van de rivier. Na aanvankelijke aarzelingen hebben bewoners enthousiast meegedaan aan planvorming en realisatie: ook hun achtertuinen mochten mee in de natuurontwikkeling van het gebied. Voor Hardenbergers is een prachtig parkgebied ontstaan in en aan de Vecht, met een vogeluitkijkpost om het groeiende aantal watervogels te kunnen bespieden. Terug in De Bekke wacht een lunch en tijd voor de deelnemers om elkaar beter te leren kennen. Geanimeerde gesprekken vullen de tijd tot het middagprogramma. Dat gaat van start met een presentatie van Gerrit Teunis, directeur van Beter Wonen Vechtdal, die gastheer is voor deze bijeenkomst. "Wij zijn een kleine corporatie, financieel gezond en flexibel van aard en instelling. Diversiteit spreekt me aan en is deel van onze organisatie. We hebben veel oudere bewoners, maar daarbinnen veel verschillende behoeften en wensen. Elk dorp is anders, dus we gaan veel in gesprek met onze bewoners. Voor de corporatiewereld moet je vaststellen dat daar witte mannen van vijftig-plus de boventoon voeren. Wij hebben intern een J-team ingesteld, waarin de jongste medewerkers van de organisatie ons kunnen adviseren. En door bewoners en

politici met elkaar in gesprek te brengen, proberen we het verschil te maken". Vier 'columnisten' brengen vervolgens in hoog tempo een flink aantal zaken in discussie.

Adri van Grinsven, directeur van corporatie StandvastWonen in Nijmegen, laat zien hoe de sturende principes van de stedenbouwkundigen in Nederland tot eenzijdigheid hebben geleid: de 'functionele stad' heeft tal van activiteiten naar aparte gebieden verbannen, met de Vinex-wijken als droevig hoogtepunt. "Monofunctionele woonwijken voor één-generatie huishoudens, waar alles statistisch anderhalf is: de baan, het inkomen, het kind en de auto. Ik ben zelf stedenbouwkundige en ik moet vaststellen dat we het echt niet kunnen". Van Grinsven stelt dat alles gaat veranderen: we gaan steeds meer werken vanuit huis, zodat kantoren ontmoetingsplekken zullen worden en woningen kantoren. En we kiezen allereerst voor een woonplek, in plaats van te verhuizen voor ons werk. "De 'kwaliteit' van de plek wordt belangrijk: herkenbaarheid van oorsprong en geschiedenis van de ruimte maakt deel uit van die kwaliteit. Historie 'rijkt' nieuwe leefgemeenschappen aan".

Douwe Prinsse, wethouder in Hardenberg, begint zijn column over de rol van de overheid met de vaststelling dat - met dank aan de overheid: het platteland verrommelt, er saaie woonwijken zijn ontstaan, cultuurlandschap verdwijnt en mensen zich niet meer kunnen identificeren met een plek. Hij staft dat met zijn eerste ervaringen als wethouder. "Ik leek wel de wethouder van mag niet en kan niet. Kwantiteitsdenken stond centraal en ik hield me bezig met meetgegevens. Dachten we nu dat onze burgers dombo's zijn?" Samen met zijn ambtenaren - "als wethouder heb je maatjes nodig" - slaagde Prinsse er in om de procedure voor een nieuw bestemmingsplan buitengebied stop te zetten. "In plaats daarvan hebben we een visie-nota geschreven waarin ruimtelijke kwaliteit voorop staat. Centraal staat de vraag: hoe houden we het vitaal in Hardenberg. Het is de kunst van het loslaten en het gaat ons geweldig af. Inmiddels zijn we uitgeroepen tot de meest ondernemersvriendelijke gemeente en zijn we de meest toonaangevende gemeente voor multifunctionele landbouw. Wij kunnen vaststellen dat burgers goed met hun vrijheid kunnen omgaan. Wat wij doen noemen we uitnodigingsplanologie en dat past goed bij de ontwikkeling van onze

economie. Daarvoor zijn bestuurders nodig die durven loslaten en ambtenaren met een vraaggerichte houding.”

Hans-Lars Boetes, kennismanager gebiedsontwikkeling en ruimtelijke identiteit bij de Dienst Landelijk Gebied, richt zich in zijn column op de toekomst van het platteland. Snel schetst hij twee belangrijke transities in dat landelijke gebied: in de eerste transitie staat de ruilverkaveling centraal, waarin grondeigendom verschoof van de ene boer naar de andere. In de tweede transitie stond natuur centraal en ging eigendom van de boer naar terreinbeherende organisaties als staatsbosbeheer of natuurmonumenten. Inmiddels zijn we begonnen aan de derde transitie, waarin gronden van verschillende partijen overgedragen worden aan anderen, die nieuw zijn in het platteland. Veel eigenaren willen van hun gronden af. Stoppende boeren, terreinbeheerders die geen geld meer hebben, gemeenten en projectontwikkelaars die niet meer kunnen bouwen, kerkelijke instanties die het beheer niet meer kunnen opbrengen, defensie die oefenterreinen en bunkers kwijt wil. Volgens Boetes gaat het in de komende jaren om tienduizenden hectares en duizenden gebouwen, waarvan DLG een stevige hoeveelheid beheert. “Mijn taak is het voor al die objecten nieuwe gebruikers te vinden. Daarvoor is veel creativiteit nodig en leren denken vanuit het object. Wat is het en wie zou er iets mee kunnen? Andere spelers staan klaar: een databeheerder die zich wil vestigen in een bunker, het ganzenprobleem van Schiphol oplossen door olifantsgras te kweken voor energieproductie”. Om die nieuwe spelers te vinden moet je bottom-up denken, beseffen dat je te maken hebt met een maatschappelijk proces en dat grote blauwdrukken niet meer bestaan. Tijdelijkheid wordt de nieuwe constante. En ja, valt Boetes de wethouder bij: uitnodigingsplanologie is dan de toekomst.

Als laatste columnist neemt Mettina Veenstra het woord, lector Interactive Public Spaces bij de Hogeschool van Amsterdam en verbonden aan Novay in Enschede. Enigszins gehinderd door het 'crashen' van haar eigen internetsysteem en computer, laat Mettina ons zien hoe internet kan bijdragen aan sociale cohesie. In de wijk Velve-Lindenhof in Enschede staan schermen in de publieke ruimte, waarop alle informatie over de wijk te vinden is, inclusief twitterberichten, discussie en RSS-feeds. “Het is de wijk als 'living lab',

waarbij de schermen vooral laten zien hoe levendig het in de buurt kan zijn en hoe je anderen kunt ontmoeten". Diezelfde vorm van co-creatie staat centraal in 'smart cities', waarbij internet en social media gebruikt worden voor communicatie en efficiënte dienstverlening. Keerzijde is dat op dit moment internet gezien wordt als de oorzaak van leegstand in winkelgebieden. Maar binnensteden moeten hoe dan ook veranderen, want het standaard winkelen zal verdwijnen. In 'smart cities' ontwikkel je samen een nieuwe stad, waarbij technologie ingezet wordt om de leefkwaliteit te versterken. "De stad als laboratorium".

Anders dan in beide vorige laboratoria, discussiëren de deelnemers in vier groepen verder met de columnisten. Centraal staat de vraag welke ontwikkelingen een rol spelen bij de toekomst van diversiteit en ruimte. De resultaten van deze gesprekken zullen deel uitmaken van een inhoudelijk artikel, dat Atelier Overijssel, Aedes en Trendbureau Overijssel komend najaar zullen publiceren.

Uit de geanimeerde discussies komen wel overeenkomstige geluiden: vertrouw meer op burgers, leg niet alles vast in regels en verboden, stimuleer creatief denken, ga uit van tijdelijkheid, uitnodigingsplanologie, ga het gewoon doen.

Woorden waar Jeroen van Westen in zijn reflectie op reageert: "Besef dat het heel belangrijk is om een beeld te hebben waar je naar toe wilt. Wat is je droom voor een gebied en welke droom hebben de mensen die er wonen of gebruik van maken. Ook als het uiteindelijk niet lukt om het te realiseren, is een droom belangrijk. Loslaten mag niet hetzelfde zijn als 'wij weten het ook niet meer'. De waarneming over een plek – ook van experts – is belangrijk. Vanuit die waarneming kun je met elkaar aan de slag om een raamwerk te maken. Als je dat stap voor stap doet, dus zoeken, praten, vasthouden, kijken, kun je tot hele nieuwe oplossingen komen". Jeroen illustreert dat met zijn eigen ervaringen over de inrichting van het stationsgebied bij Holten.

Als 'geheugensteuntje' geeft hij iedereen een 'staalkaart van een gebied', waarop de kleurstalen van het OerIJ in Noord-Holland weergegeven zijn. Achterop staat: KENNIS stuurt *gezicht, reuk, smaak, tast, gehoor* stuurt GEHEUGEN. Bij diversiteit en ruimte is dat allemaal van belang.

